

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-72>

УДК 334.72:330.3

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

FINANCIAL MECHANISM OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN IMPLEMENTATION OF STRATEGIC GOALS OF THE DEVELOPMENT OF THE TERRITORIES OF UKRAINE

Лисяк Любов Валентинівна

доктор економічних наук, професор,
Університет митної справи та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2948-7089>

Качула Світлана Валентинівна

доктор економічних наук, професор,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2540-862X>

Lysiak Liubov

University of Customs and Finance

Kachula Svitlana

Dnipro State Agrarian and Economic University

Стаття присвячена поглибленню теоретичних засад фінансового механізму публічно-приватного партнерства (ППП) та обґрунтуванню заходів щодо його активізації для реалізації стратегічних орієнтирів розвитку територій України в умовах їх повоєнної розбудови. Для досягнення мети використано методи абстрагування, логічного узагальнення, системний та інституційний підходи. Акцентовано увагу на системній характеристиці фінансового механізму PPP та його значущості для вирішення складних завдань, що стоять зараз перед Україною. Показано, що розвиток PPP в Україні має затухаючу динаміку, що потребує активізації фінансового механізму публічно-приватного партнерства. Наголошено на необхідності задіяння в Україні регуляторних заходів фінансової політики держави та територіальних громад у аспекті стимулювання підприємств приватного сектора щодо участі у формуванні та реалізації проєктів на засадах PPP. Окреслено заходи щодо активізації процесу задіяння фінансового механізму PPP для реалізації проєктів в суспільно значущих сферах, що сприятимуть реалізації стратегічних планів територій України та збалансуванню інтересів держави, приватного сектора та суспільства в складних умовах війни та повоєнного відновлення.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство (ППП), фінансова політика, фінансовий механізм PPP, бюджетний механізм, стратегія, територіальна громада, інституційне середовище.

The article is devoted to the deepening of the theoretical foundations of the financial mechanism of public-private partnership (PPP) and the justification of measures for its activation for the implementation of strategic guidelines for the development of the territories of Ukraine in the conditions of their post-war development. Methods of abstraction, logical generalization, systemic and institutional approaches were used to achieve the goal. It was emphasized that among other mechanisms and tools for solving complex tasks that Ukraine is currently facing, one of the potentially most important is an effectively working PPP financial mechanism. The use/realization of the potential of public-private partnership is extremely important both for financing the restoration of war-ravaged objects in Ukraine and for the further implementation of the strategic goals of the development of its territorial communities. Attention is focused on the systemic characteristics of the PPP financial mechanism, the peculiarities of the interaction of its components depending on the methods of organizing financial relations, the influence of conditions and factors on its development. It is shown that the development of PPP in Ukraine has a fading dynamic, which requires, along with other

measures, the activation of the financial mechanism of PPP. The need to use regulatory measures of the financial policy of the state and territorial communities in Ukraine in the aspect of stimulating private sector enterprises to participate in the formation and implementation of projects on the basis of PPP was emphasized. Measures are outlined to activate the process of engaging the financial mechanism of partnership for the implementation of projects in socially significant areas, which will contribute to balancing the interests of the state, the private sector and society in the difficult conditions of war and post-war reconstruction. It was concluded that in order to realize the strategic goals of the development of the territories of Ukraine, the reconstruction of infrastructure and other objects, it is necessary to further develop the PPP financial mechanism, primarily by improving its institutional component.

Keywords: public-private partnership (PPP), financial policy, PPP financial mechanism, budget mechanism, strategy, territorial community, institutional environment.

Постановка проблеми. Розвиток публічно-приватного партнерства (ППП) в Україні важливий з огляду на необхідність відновлення значних за обсягом і вартістю об'єктів, зокрема соціальної інфраструктури, що постраждали в результаті війни, браком бюджетних ресурсів на ці цілі та з іншого боку, – зростання потреби у публічних послугах і водночас зниження фінансової спроможності значної кількості населення. Відновлення інфраструктурних та інших об'єктів в умовах реалізації стратегічних планів повоєнної розбудови України та кожної її території потребує значних фінансових ресурсів та належної організації їх використання, однією з апробованих шляхів якої у світовій практиці є задіяння ефективного фінансового механізму ППП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці реалізації проєктів на засадах ППП в соціальну та інші сфери країн з різним рівнем розвитку, фінансові аспекти ППП, місце і роль партнерства держави, приватного сектора і громадянського суспільства у досягненні цілей сталого розвитку та досліджують вітчизняні та зарубіжні вчені: Д. Джамалі [1], Дж. Делмон [2], І. Запатріна [3], С. Качула [4], Г. Кучер [5], О. Пильтяй [6], Ф. Медалл Вела [7] та інші. Однак, виклики сьогодення демонструють, що повноцінне функціонування і розвиток публічної сфери та інфраструктурних й інших об'єктів в сучасних умовах надзвичайно ускладнюється внаслідок обмеженості бюджетних коштів, що актуалізує подальший науковий пошук адекватних рішень та заходів щодо підвищення дієвості фінансового механізму ППП з метою реалізації інвестиційних проєктів і програм повоєнного відновлення в Україні.

Метою статті є обґрунтування заходів щодо активізації використання фінансового механізму ППП для реалізації стратегічних орієнтирів розвитку територій України в умовах їх повоєнної розбудови.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах внаслідок дії

несприятливих факторів, насамперед російсько-української війни, стискається фінансовий простір, ускладнюється, а на окремих територіях і взагалі унеможливується повна реалізація сформованих стратегій розвитку того чи іншого регіону, територіальної громади. Слід зазначити, що кожен регіон і територіальна громада у довоєнний час, спираючись на загальнодержавну стратегію (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки») і враховуючи територіальні потреби і особливості здійснили розробку за участю громадськості, а також затвердили і впроваджували регіональні стратегії розвитку до 2027 року (далі – Стратегія) та плани заходів з їх реалізації. Наприклад, у Дніпропетровській області Стратегія реалізується через програми соціально-економічного розвитку, цільові регіональні програми, проєкти розвитку і загалом визначає 4 стратегічні цілі: посилення економічної конкурентоспроможності регіону, екологічна та енергетична безпека, забезпечення якісних умов життя, розвиток людського потенціалу (відповідно, реалізується 88 проєктів). Аналіз звітів з реалізації Стратегій Дніпропетровської та інших областей України свідчить, що реалізація окремих запланованих проєктів і програм з початком війни призупинена внаслідок відсутності фінансування, водночас, задіяння потенціалу бізнесу для їх реалізації практично не відбувається.

Динаміка реалізації проєктів ППП в Україні є спадною як за кількістю завершених проєктів (у аспекті досягнення фінансової результативності), так і за обсягами інвестиційних ресурсів (табл. 1).

Згідно інформації Світового банку, в 2017 році в Україні виконувалося 59 проєктів ДПП, для реалізації яких залучено інвестицій на загальну суму 14 812,9 млн дол США, в 2019 році – 17 проєктів на суму 3010 млн дол США, то у період

Таблиця 1

**Кількість завершених проєктів ППП та суми залучених інвестиції
на їх реалізацію в Україні (2012–2021 рр.)**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість завершених проєктів/близьких до фінансового закриття	52	31	30	30	30	30	27	17	4	2
Загальна сума інвестицій, млн дол США	4902	3924	3854	3854	3854	3854	3679	3010	1601	1571

Джерело: складено за [8]

пандемії COVID19 (2020–2021) кількість проєктів значно скоротилася [10]. Так, у 2020 році в Україні реалізовано 4 проєкти на суму 1601 млн дол США, а в довоєнному 2021 році – лише 2 проєкти на суму 1571 млн дол США [8]. Переважно у розглянуті роки здійснювалися вкладення в такі сектори інфраструктури, як електроенергетика, ІКТ, природний газ, порти, очищення/утилізація, водопостачання та каналізація, при цьому найбільша частка інвестицій вкладалася в енергетичний сектор і порти.

Міністерство економіки України інформує, що за даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на початок 2023 року на умовах ДПП реалізується лише 18 договорів (9 – концесійних договорів, 5 – договорів про спільну діяльність, 4 – інших договорів) із укладених загалом 193 договорів, тобто лише 9,3%. Серед тих договорів, що не реалізуються (162), 116 – взагалі не виконується, 46 – розірвані чи закінчився термін дії, 13 призупинені у зв'язку зі збройною агресією російської федерації [9]. Для порівняння: на початку 2021 року в Україні на умовах ДПП із укладених 192 договорів 39 перебували у процесі реалізації, а 118 не виконувалися і в 35 договорів закінчився термін дії.

Із договорів, укладених на умовах ДПП, які реалізуються станом на 01.01.2023 в територіальному розрізі по 3 припадає на Львівську і Закарпатську області. У Львівській області 2 проєкти на засадах ДПП реалізуються у сфері збору, очищення та розподілу води і 1 – у сфері охорони здоров'я. У Закарпатській області реалізується 2 проєкти у сфері виробництва, транспортування і постачання тепла та розподілу і постачання природного газу та 1 – у сфері збору, очищення та розподілу води. У Дніпропетровській, Запорізькій і Київській областях реалізується по два проєкти. У Запорізькій і Київській областях – по 1 про-

екту у сфері збору, очищення та розподілу води. Також реалізуються проєкти у сфері виробництва, транспортування і постачання тепла та розподілу і постачання природного газу (у Дніпропетровській області), охорони здоров'я (у Київській області) та в інших сферах. У шести областях України реалізується по одному проєкту ДПП: в Житомирській та Чернігівській – у сфері виробництва, транспортування і постачання тепла та розподілу і постачання природного газу, в Одеській та Кіровоградській – у сферах туризму, відпочинку, рекреації, культури і спорту, в Полтавській – у сфері поводження з відходами (крім збирання та перевезення), у Хмельницькій – в інших сферах. Таким чином, розвиток ДПП в Україні є вкрай обмеженим і окремі області взагалі не реалізують такі проєкти. Фактично потенціал ППП в Україні на сьогодні використовується надзвичайно слабко. Розглянута динаміка реалізації договорів, укладених на засадах ППП в Україні свідчить про потребу в активізації процесу взаємодії партнерства в координатах «держава – бізнес».

За визначенням UNECE (Європейської економічної комісії ООН), ППП – довгострокова контрактна угода інноваційного характеру щодо розвитку інфраструктури та надання публічних послуг шляхом використання коштів, досвіду та мотивації приватного сектору у сферах, що, зазвичай, входять до відповідальності уряду [11]. Відповідно до чинного законодавства України, ДПП – співробітництво між державними партнерами (державою, територіальними громадами, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук) та приватними партнерами (юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій) [12]. Таким чином, ППП і ДПП за суттю є тотожними. Згідно законодавства, реалізується ДПП/ППП на основі

певного договору, має відповідати ряду ознак, таких як, створення/будівництво об'єкта ДПП та/або управління таким об'єктом; тривалість відносин; внесення приватним партнером інвестицій в об'єкт ДПП; передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення ДПП. Остання ознака має реалізуватися обов'язково на паритетних засадах.

Звернемося до тлумачення понять «фінансовий механізм» та «фінансовий механізм ППП». За загального (широкого) підходу фінансовий механізм є сукупністю способів організації фінансових відносин в суспільстві з метою забезпечення сприятливих умов для соціального й економічного розвитку. Враховуючи можливість використання значної кількості комбінацій конкретних спонукальних інструментів між суб'єктами економіки, кожна така комбінація і набір інструментів/важелів і відповідно – поведінки учасників фінансових відносин – формує окремий фінансовий механізм у вузькому його розумінні.

Г. Кучер, окреслюючи перелік складових компонентів фінансового механізму ППП, що відповідає організаційно-функціональній побудові фінансового механізму загалом, відмічає: «Фінансовий механізм ДПП передбачає застосування його методів, принципів, важелів та інших складових на різних фазах підготовки та реалізації проєктів, таких як ініціювання (вибір проєкту та оцінка можливостей його використання); закупка (вирішення організаційних питань, підготовка до тендера, проведення тендера, підписання контракту); впровадження (управління контрактом та оцінка)» [5, с. 235].

Важливими характеристиками всіх складових фінансового механізму ППП є їх передбачуваність і гнучкість, яка забезпечується вдалим відбором фінансових форм, методів, інструментів та важелів організації фінансових відносин в процесі співпраці партнерів, що будуть використовуватися на певному етапі реалізації інвестиційного проєкту [6].

Виходячи з визначення ППП, об'єктом фінансової діяльності є договір, який складається людьми і відтак піддається їх суб'єктивному впливу, тому фінансові відносини мають ґрунтуватися на системі норм, правил і обмежень та узгодженні інтересів всіх зацікавлених сторін. Фінансовий механізм ППП (ДПП) має спрямовувати відповідно до цілей фінансової політики держави та територій централізовані та децентралізовані фінансові ресурси на реалізацію пріоритетних інвестиційних проєктів та програм згідно вза-

емовигідної співпраці держави з приватними юридичними або фізичними особами у реалізації різних, у тому числі соціально значущих проєктів, що сформовані на підставі укладання та виконання певного виду договорів.

А. Н. Лінк, зосереджуючи увагу на фінансовому механізмі ППП, тлумачить поняття «публічний», як використання ресурсів штатів, державних та місцевих ресурсів на інноваційний розвиток об'єктів економічної інфраструктури і «приватний», що передбачає використанням фінансових та інших ресурсів приватного партнера на інновації в економіці [13, с. 1–2]. Відтак партнерство держави і бізнесу розуміється автором як поєднання фінансових механізмів публічного та приватного секторів, що передбачає розвиток фінансових взаємовідносин між партнерами щодо інноваційного інвестування у різні сфери економіки. Соціальний аспект фінансового механізму ППП відображає Ф. Медалл Вел, розуміючи його як механізм, що дозволяє державі контролювати бюджетні видатки з метою скорочення дефіциту бюджету, отже – збільшення інвестиційних потоків в соціальні проєкти [7, с. 81].

Джерелами фінансування проєктів ППП можуть бути: фінансові ресурси приватного партнера; фінансові ресурси, запозичені в установленому порядку; видатки державного та місцевих бюджетів; кошти з інших джерел, не заборонених законодавством. У залежності від джерела фінансування формується певний фінансовий механізм реалізації інвестиційних проєктів на засадах ППП. В умовах обмежених фінансових ресурсів механізм ППП дає змогу здійснювати повне, своєчасне, ефективне фінансування проєктів, що водночас сприяє зниженню потреби у борговому фінансуванні державного партнера за обмеженості бюджетних коштів.

Системне висвітлення змісту фінансового механізму ППП дозволяє виокремити різні його складові: бюджетний механізм, кредитний механізм, механізм фінансування суб'єктами господарювання (бізнесом) тощо.

Особливої уваги на сучасному етапі розвитку ППП потребує бюджетний механізм. Стосовно бюджетного механізму реалізації проєктів ППП зазначимо, що це передбачає, наприклад, застосування різних інструментів та важелів державної фінансової підтримки за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів (методи прямої і непрямой фінансової підтримки: позики, гарантії, гранти, інвестиції, субсидії, пільги тощо). Вагомого

значення в умовах сьогодення набуває така характеристика бюджетного механізму, як фінансова стійкість, прозорість та ефективність. На забезпечення стійкості бюджетної системи та дієвості бюджетного механізму впливають незбалансованість/неврегульованість фінансових відносин, високий рівень інфляції, обмеженість фінансових ресурсів та інші фактори. В умовах воєнного стану зростає загроза розбалансування бюджетної системи та бюджетного механізму внаслідок порушення комунікацій і відповідно інформаційних потоків, відтак – неможливості реалізації програм/проектів на нещодавно звільнених від ворога територій, Ці та інші витрати практично неможливо врахувати у процесі бюджетного планування, яке на тимчасово окупованих територіях повною мірою унеможливлено. За настання воєнних ризиків виникають об'єктивні умови недовиконання планових бюджетних показників та неефективного використання коштів державного та місцевих бюджетів. Дослідники також окремо виділяють податковий механізм та його важелі: пільги, податкові канікули, спеціальні податкові режими тощо, які можливо використовувати у процесі мотивації/стимулювання/підтримки ППП.

Таким чином, для дотримання принципів доступності та якості публічних послуг, що надаються населенню, необхідно впроваджувати ефективні механізми реалізації інвестиційних проектів на засадах ППП, враховуючи, що реалізація численних соціальних і економічних завдань громад і країни в цілому пов'язана з обмеженнями в бюджетній сфері.

В умовах фінансово-економічної кризи та війни значно зростають бюджетні видатки на військові, медичні, соціальні потреби поряд із звуженням/обмеженням фіскального простору. Незважаючи на значні фінансові потоки міжнародної допомоги для збалансування бюджетної системи, дефіцит бюджету і державний борг зростають. Так, планові показники дефіциту бюджету на 2023 рік складають близько 21% ВВП. Нагромадження боргів та зростання дефіциту бюджету призводить до посилення розбалансування бюджетної сфери, зниження її фінансової стійкості (державного та місцевих бюджетів), що значно ускладнює фінансування інвестиційних проектів/програм, визначених стратегічними орієнтирами держави та територіальних громад.

Дослідження свідчать, що у таких розвинутих країнах, як Велика Британія, Канада, Франція реалізація проектів на засадах ППП

доволі розповсюджена у таких сферах, як транспорт, охорона здоров'я, переробка відходів, що зумовлено політикою цих держав та рівнем їх соціально-економічного розвитку. В інших країнах світу (Австралії, Австрії, Бельгії, Греції, Данії, Ізраїлі, Іспанії, Португалії, Сінгапурі, Південній Кореї, Фінляндії та інших) є багато прикладів успішного використання потенціалу ППП в різних сферах, водночас, висвітлюються також і причини поодиноких невдалих практик [10].

Як свідчить досвід країн світу з різним рівнем розвитку, потенціал партнерства держави та приватного сектора є вагомим. У зв'язку з цим їх конструктивна і результативна взаємодія з метою вирішення спільних фінансово-економічних та соціальних проблем особливо посилюється саме у разі дефіциту бюджету чи кризових явищ в економіці. Адже важливим аспектом у реалізації стратегічних цілей громад є саме така особливість приватного партнера, як гнучкість і маневреність при плануванні, узгодженому коригуванні стратегічних планів та їх реалізації у рамках організаційно-фінансової компоненти загального фінансового механізму ППП.

Власне модель ППП у світі сприймається як важливий механізм, який використовується останнім часом в глобальному контексті у багатьох сферах, використовуючи яку, міжнародні організації формують уніфіковані статuti проектів для спільного досягнення взаємоузгоджених цілей [14].

I. Запатріна стверджує, що ППП представляється як ідеальний механізм для синтезу ресурсів і максимізації вигоди в численних програмах/проектах, водночас важливо узгоджувати/поєднувати його впровадження з вирішенням проблем сталого розвитку [3]. Більшість сучасних дослідників погоджується, що широкомасштабні колективні зусилля та спільне використання ресурсів мають більший потенційний вплив на тривалі зміни, ніж будь-які окремі організації здатні досягти самотійно [15], тому в основі партнерських відносин державного та приватного секторів має бути узгодженість їх інтересів у певній галузі при реалізації кожної програми/проекту.

Реалізація проектів ППП важлива у руслі Стратегії розвитку кожної території України та має враховувати як певну специфіку, так і загальні аспекти: стан розвитку інституційного середовища, фінансового планування, виходячи з потреб у його довгостроковому форматі. При цьому прийняті інвестиційні

проекти та рішення мають відображати як фінансовий, так і соціальний ефект.

Партнерство держави і бізнесу є особливо важливим для реалізації стратегічних завдань у соціальній сфері. Таке партнерство зародилося в кінці 1980-х років і реалізувалося більшою мірою як соціальні інвестиції, що поєднували приватні та суспільні інтереси у довгостроковому періоді та ідентифікувалися як соціальна відповідальність та соціальна активність бізнесу. Така поведінка бізнесу стає за останнє десятиліття нормою для компаній у зарубіжних країнах, які дорожать своєю репутацією у суспільстві. стають необхідною умовою його успішності, сприяють реалізації стратегічних цілей розвитку територій своєї присутності і країн у цілому [15], що у свою чергу дозволяє бізнесу в умовах криз та попадання у зону високих фінансових ризиків, як правило, певною мірою скорочувати, а не повністю згортати соціальні партнерські проекти.

З огляду на світовий досвід, значущість формування системи партнерства як конструктивного механізму взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування, приватного капіталу та громадського сектору задля реалізації стратегічних цілей територій та спільного вирішення проблемних питань у пріоритетних сферах на сучасному етапі зростає. Цілі інвестиційних проектів, що реалізуються на засадах ППП мають відповідати пріоритетам державної (місцевої) політики та Цілям сталого розвитку з розумінням того, як саме обраний проект сприятиме досягненню державної (місцевої) стратегічної програми, а також відповідно до методології ООН з позиції впливу на благо людей в інтересах досягнення Цілей сталого розвитку [3]. При цьому вирішальну роль буде відігравати як фінансова спроможність бізнесу (суб'єктів господарювання) та його готовність до участі у проектах, враховуючи як їх високу капіталомісткість, тривалий термін реалізації, існування чи виникнення різних ризиків, так і заходи і стимули держави щодо активізації фінансового механізму ППП.

Ключовим аспектом позитивних зрушень щодо співпраці держави і бізнесу в Україні, активізації задіяння його потенціалу є активна державна фінансова політика підтримки ППП [5], що сприятиме стимулюванню концентрації фінансових ресурсів суспільства у окремих перспективних галузях економіки з метою запуску механізмів збереження та розвитку людського капіталу, реалізації пріо-

ритетних соціальних проектів шляхом поєднання коштів державного та місцевих бюджетів і фінансових ресурсів приватного сектору на основі підтримки реалізації проектів ППП. Як цілком обґрунтовано зазначає Дж. Делмонт, уряди мають ініціювати, заохочувати та керувати ППП у необхідних галузях, збалансовуючи розподіл ризиків ППП [2].

Надання державних гарантій (тарифних, валютних, кредитних, соціальних та інших) за проектами ППП має відбуватися на договірних засадах та закріплених правилах, які мають чітко виконуватися для дотримання фіскальних та боргових параметрів бюджетної системи. Ефективність державної фінансової політики при цьому вимірюється створенням умов для відкритої конкуренції або дотриманням узятих на себе фінансових зобов'язань [5]. Збалансовані партнерські відносини держави/органів місцевого самоврядування з приватним сектором в результаті позитивно позначатимуться на підвищенні якості життя населення, успішному розвитку територій та країни в цілому.

Територіальні органи влади та місцевого самоврядування, враховуючи перспективність та необхідність співпраці з бізнесом для відновлення та розвитку насамперед соціальної інфраструктури на інноваційних засадах, мають бути зацікавлені у довгострокових партнерських відносинах для реалізації регіональних/місцевих проектів та програм шляхом підтримки та стимулювання/заохочення бізнесу, активізації інтегрування фінансових механізмів та інструментів соціально відповідального бізнесу на основі розвитку ППП. Це потребує вироблення адекватних умовам заходів фінансової політики для стимулювання та підтримки важливих проектів ППП, враховуючи ризики фінансування на певній території в сучасних умовах та стан місцевих бюджетів. При цьому одним із найбільш вирішальних аспектів у реалізації заходів фінансової політики держави щодо активізації/стимулювання ППП є ступінь довіри партнерів один до одного, що безпосередньо залежить від розвиненості (зрілості) інституційного середовища в країні. Слід погодитись із дослідженням колективу зарубіжних авторів, що ППП виникає на основі добровільності і взаємної довіри при співпраці партнерів для управління й фінансування проектами в багатьох сферах [16]. Тому такі важливі складові інституційного середовища, як несуперечливе, зрозуміле законодавство, чітке дотримання договорів, забезпечення гарантій, помірні трансакційні

витрати тощо – потребують зміцнення для успішної реалізації проєктів ППП.

Розвиток/удосконалення фінансового механізму ППП важливо здійснювати узгоджено за всіма складовими загального фінансового механізму: механізмами бюджетної системи (бюджетний механізм), кредитної системи, фондового ринку, боргового механізму тощо.

Для динамічного розвитку фінансового механізму реалізації ППП з урахуванням досвіду та тенденцій його успішного використання в різних країнах світу необхідно:

- сформулювати пріоритети реалізації проєктів ППП на національному рівні з деталізацією на рівні громад;
- спростити та скоротити процедури подання/погодження проєктів;
- забезпечити доступність, відкритість та прозорість реалізації проєктів ППП для громадськості;
- розробити заходи щодо мінімізації впливу корупційної складової шляхом максимального усунення особистих контактів зацікавлених сторін, впровадження електронних платформ подання пропозицій, здійснення закупівель, мінімізація тіньової економіки;
- встановити скорочені терміни розгляду інвестиційних пропозицій бізнесу, пов'язаних з ініціюванням програм/проєктів, забезпечення максимальної прозорості та посилення контролю за цим процесом;
- розробити стимули для бізнесу, що реалізує програми/проєкти на рівні громад;
- підвищувати рівень фахової підготовки посадових осіб територіальних громад, які потенційно можуть бути причетні до участі у ППП.

Висновки з проведеного дослідження. Становлення та подальший розвиток ефективного фінансування інвестиційних проєктів, що реалізуються на засадах ППП/ДПП має сприяти досягненню стратегічних напрямів розвитку всіх територій України,

пом'якшенню ризиків виникнення дисбалансів в бюджетній сфері та підвищенню доступності для населення більш широкого переліку якісних публічних послуг. В Україні потенціал ППП (ДПП) використовується недостатньо, реалізація проєктів не узгоджується із стратегіями розвитку областей, територіальних громад, у ряді регіонів інвестиційні проєкти на засадах ДПП взагалі не розроблені. Водночас сучасні виклики та стан об'єктів соціальної, транспортної інфраструктури, житлового фонду тощо, що постраждали внаслідок російсько-української війни є життєво важливими і потребують значних інвестиційних потоків, що зумовлює необхідність використання фінансового механізму ППП для реалізації подібних проєктів. Важливими умовами, що сприятимуть стимулюванню фінансового механізму ППП у реалізації стратегій розвитку регіонів України, та впливають із нашого дослідження, є:

- послідовне системне впровадження заходів фінансової політики держави та територіальних громад у сфері сприяння розвитку ППП на основі формування пріоритетних напрямів його розвитку у різних сферах економіки та соціальної сфери;
- стимулювання, підтримка та використання фінансових механізмів чи окремих інструментів залучення бізнесу щодо формування і реалізації соціально значущих програм у регіонах на основі соціального партнерства та використання різних форм ППП;
- створення інституційних умов налагодження партнерських відносин бізнесу та влади для реалізації пріоритетних державних/регіональних програм на основі ППП, намічених у стратегічних планах.

Важливим аспектом є створення адекватних інституційних умов (інституційного середовища) для реалізації інвестиційних проєктів/програм на засадах ППП, поглиблене дослідження яких стане перспективою подальших наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Jamali D. Success and Failure Mechanisms of Public Private Partnerships (PPPs) in Developing Countries, Insights from the Lebanese Context. *The International Journal of Public Sector Management*. 2004. Vol. 17(5). P. 414–430. URL: www.nwri.gov.ng/userfiles/file/S20-PPPBR1.pdf
2. Delmont J. Private Sector Investment in Infrastructure: Project Finance, PPP Projects and PPP Frameworks. Fourth Edition. Wolters Kluwer Law International B.V., 2021. 704 p.
3. Запатрина И. В. Публично-частное партнерство для Целей Устойчивого развития. Киев, 2017. 312 с.
4. Качула С. В. Вдосконалення державної фінансової політики підтримки публічно-приватного партнерства як інструменту соціального розвитку. *Економічний вісник університету*. 2018. № 36/1. С. 293–302.

5. Кучер Г. В. *Фінансовий механізм державно-приватного партнерства в Україні. Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 24. С. 232–238.
6. Пильтай О. Фінансові механізми публічно-приватного партнерства. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2012. № 3. С. 63–74.
7. Medall Vela, F. (2006). *Estrategias de internacionalización de las constructoras españolas*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya, 101 p. URL: <http://upcommons.upc.edu/handle/2099.1/3304>
8. Ukraine: Country Snapshots. Private Participation in Infrastructure (PPI) Database (1990-2022). URL: <https://ppi.worldbank.org/en/snapshots/country/ukraine> (дата звернення: 25.07.2023).
9. Стан здійснення ДПП в Україні / Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (дата звернення: 25.07.2023).
10. Жуковська А. Ю. Державно-приватне партнерство в соціальній сфері: зарубіжний досвід та перспективи запровадження в Україні. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. № 3. С. 21–37.
11. Introduction to PPPs: Can public-private partnerships improve infrastructure and deliver better public services? UNECE. 2012. № 42. URL: <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/images/ICoE/Introductionppp.pdf>
12. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-vi#Text>
13. Link A. N. *Public/private partnerships: innovation strategies and policy alternatives*, New York: Springer Science + Business Media. 2006. 160 p.
14. Лисяк Л., Абдін А. Потенціал публічно-приватного партнерства у фінансуванні охорони здоров'я. *Агросвіт*. 2023. № 5–6. С. 43–53. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.5-6.43
15. Lysia L., Kachula, S., Hrabchuk O., Ziuzin V. Development of corporative social responsibility and financing of social programs: regional aspect. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. № 11/1 (XV). P. 73–82. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110115/papers/A_17.pdf
16. De Los Rios-Carmenado I., Rivera M., Ortuó M. Private-Public Partnership as a Tool to Promote Entrepreneurship for Sustainable Development: WWP Torrearte Experience. *Sustainability*. 2016. № 8 (3). P. 199. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/8/3/199>

REFERENCES:

1. Jamali, D. (2004). Success and Failure Mechanisms of Public Private Partnerships (PPPs) in Developing Countries, Insights from the Lebanese Context. *The International Journal of Public Sector Management*, 17(5), 414–430. Available at: www.nwri.gov.ng/userfiles/file/S20-PPPBR1.pdf.
2. Delmont, J. (2021). *Private Sector Investment in Infrastructure: Project Finance, PPP Projects and PPP Frameworks*. Fourth Edition. Wolters Kluwer Law International B.V., 704 p.
3. Zapatrina, I. V. (2017). *Publychno-chastnoe partnerstvo dlia Tselei Ustoichyvoho rozvytyia* [Public-private partnership for the Sustainable Development Goals]. Kyiv, 312 p. [in Russian]
4. Kachula, S. V. (2018). *Vdoskonalennia derzhavnoi finansovoi polityky pidtrymky publichno-pryvatnoho partnerstva yak instrumentu sotsialnoho rozvytku* [Improvement of the state financial policy of public-private partnership support as a tool of social development]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu – Economic Bulletin of the University*, 36/1, 293–302. [in Ukrainian]
5. Kucher, H. V. (2017). *Finansovyi mekhanizm derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini* [Financial mechanism of public-private partnership in Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, 24, 232–238. [in Ukrainian]
6. Pyltiai, O. (2012). *Finansovi mekhanizmy publichno-pryvatnoho partnerstva* [Financial mechanisms of public-private partnership]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of the Kyiv National University of Trade and Economics*, 3, 63–74. [in Ukrainian]
7. Medall Vela, F. (2006). *Estrategias de internacionalización de las constructoras españolas*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya, 101 p. Available at: <http://upcommons.upc.edu/handle/2099.1/3304>
8. Ukraine: Country Snapshots. Private Participation in Infrastructure (PPI) Database (1990–2022). Available at: <https://ppi.worldbank.org/en/snapshots/country/ukraine> (accessed 25.07.2023).
9. Ministry of Economy of Ukraine (2023). *Stan zdiisnennia DPP v Ukraini* [State of implementation of PPP in Ukraine]. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (accessed 25.07.2023).

10. Zhukovs'ka, A. Ju. (2017). Derzhavno-privatne partnerstvo v sotsialnii sferi: zarubizhnyi dosvid ta perspektyvy zaprovadzhennia v Ukraini [Public-private partnership in the social sphere: foreign experience and prospects for implementation in Ukraine]. *Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu – Bulletin of the Ternopil National Economic University*, 3, 21–37. [in Ukrainian]
11. Introduction to PPPs: Can public-private partnerships improve infrastructure and deliver better public services? (20212). UNECE, 42. Available at: <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/images/ICoE/Introduction-ppp.pdf>
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine "On public-private partnership". Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-vi#Tex>. (accessed 9 January 2023).
13. Link, A. N. (2006). *Public/private partnerships: innovation strategies and policy alternatives*. New York : Springer Science + Business Media, 160 p.
14. Lysiak, L., & Abdin, A. (2023). Potensial publichno-privatnoho partnerstva u finansuvanni okhorony zdorovia [The potential of public-private partnership in health care financing]. *Ahrosvit – Agroworld*, 5–6, 43–53. [in Ukrainian]
15. Lysiak, L. Kachula, S., Hrabchuk, O., & Ziuzin, V. (2021). Development of corporative social responsibility and financing of social programs: regional aspect. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 11/1 (XV), 73–82. Available at: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110115/papers/A_17.pdf
16. De Los Rios-Carmenado, I., Rivera, M., & Ortuó, M. (2016). Private-Public Partnership as a tool to promote entre-preneurship for sustainable development: WWP Torrearte Experience. *Sustainability*, 8 (3), 199. Available at: <https://www.mdpi.com/2071-1050/8/3/199>